

ENGLESKO-HRVATSKI POJMOVNIK SOCIJALNE POLITIKE

Zamijećeno je da pojedini autori koriste iste socijalno-političke termine u različitim kontekstima te da im pridaju različita značenja. To stvara poteškoće u razumijevanju pojmova i otežava dijalog i diskusiju. Također je uočeno da studentima nisu jasni mnogi pojmovi, za koje se može reći da su uobičajeni u socijalno-političkom rječniku. Osim toga, postoje objektivni problemi na koje nailaze autori prilikom prevodenja termina iz drugih jezika na hrvatski jezik. Mi smo se u ovom pojmovniku ograničili isključivo na engleski jezik, budući da je najveći broj hrvatskih termina i pojmova iz socijalne politike došao upravo iz tog jezika. Mnoge teškoće proizlaze iz toga što u engleskom jeziku postoji znatno veći broj termina iz područja socijalne politike nego u hrvatskom jeziku. S druge strane, neki su se izrazi ustalili u hrvatskom jeziku, iako je upitno koliko su oni adekvatno prevedeni. Također, socijalni sustavi u zemljama engleskoga govornog područja rezultat su specifičnoga društveno-povijesnog i kulturnog naslijeđa. To su samo neki od razloga zašto se izrazi ponekad ostavljaju u izvornom (engleskom) obliku ili se prevode opisno. Nažalost, ni mi to nismo mogli izbjeći u našem pojmovniku. Ovaj pojmovnik je relativno malog opsega. Namjera nam je bila pojasniti i definirati ključne termine i koncepte, koji čine šire jezgro pojmova socijalne politike, i tako doprinijeti većoj suglasnosti i jasnoći prilikom korištenja pojmova. Priredivač i redakcija časopisa planiraju proširivati ovaj pojmovnik novim jedinicama, s namjerom da postupno dosegne razinu leksikona socijalne politike. Nadamo se da će ovaj pojmovnik, i u ovako suženom obliku, koristiti svima onima koji se bave socijalnom politikom ili pak surađuju sa stručnjacima koji oblikuju i ostvaruju socijalno-političke mjere.

Podrazumijeva se da su naša tumačenja pojmova podložna kritici i izmjenama koje možemo unijeti u naredne, proširene verzije pojmovnika.

Absolute poverty [apsolutno siromaštvo]: siromaštvo definirano kao minimalna razina opstanka ispod koje obitelji ili pojedinci ne bi mogli preživjeti. Vidi također *relative poverty*.

Actuarial benefits [aktuarske naknade]: podrazumijevaju osiguranje od nekog rizika, kao što je bolest ili starost, i striktno su povezane s vjerojatnošću kada će (u kojoj dobi) osigurana osoba oboljeti ili umrijeti. Visine aktuarskih naknada koje pojedinci dobivaju odgovaraju, odnosno vezane su uz prethodne doprinose. Aktuarske naknade se izračunavaju u skladu s aktuarskom matematikom.

Basic income [temeljni dohodak]: pojam temeljnog dohotka nije jednoznačan. Najčešće se razlikuje univerzalni od parcijalnog temeljnog dohotka. Univerzalni temeljni dohodak bi dobivao svaki pojedinac, bez obzira ima li plaćeno zaposlenje ili nema te bez obzira na njegove prihode ili želju za radom. Parcijalni temeljni dohodak bi podrazumijevao temeljni dohodak namijenjen određenim skupinama

stanovništva (npr. osnovna mirovina za sve starije građane, dječje naknade za svu djecu; naknade za sve rastavljene roditelje koji imaju ovisnu djecu). Temeljni dohodak bi bio izuzet iz poreza na dohodak i varirao bi ovisno o dobi. Namjera je da se putem temeljnog dohotka sustav socijalne pomoći integrira u porezni sustav. Do sada nijedna zemlja u svijetu nema univerzalni temeljni dohodak.

Basic pension [osnovna mirovina]: minimalni iznos mirovine koji pojedinci dobivaju iz "prvog stupa" obvezatnog mirovinskog sustava. Također, u nekim zemljama ona podrazumijeva socijalnu mirovinu (financira se iz poreznih prihoda i programa opće socijalne pomoći), na koju imaju pravo svi građani stariji od određene dobi (npr. 65 godina).

Benefits [naknade]: opći izraz koji obuhvaća sva novčana i nenovčana davanja u okviru sustava socijalne politike.

Cash benefits [novčane naknade]: naknade koje se dodjeljuju pojedincima u obliku

novca, za razliku od usluga (kao što je npr. besplatna zdravstvena zaštita) ili davanja u vidu materijalnih dobara. Novčane naknade općenito uključuju naknade socijalnog osiguranja i socijalne pomoći.

Child allowance [dječji doplatak]: naknada koju redovito dobiva roditelj za dijete ispod određene dobi. Može biti univerzalna ili utemeljena na provjeri dohotka ili imovine. U nekim zemljama pravo na doplatku imaju sva djeca, a u drugim samo djeca zaposlenih roditelja. No, koriste se i drugi kriteriji za ostvarivanje ovog prava.

Child benefits [dječje naknade]: vidi *child allowance*.

Citizenship [građanski status]: sociološki koncept koji ima značajnu ulogu u razumijevanju razvoja socijalne politike. Sa sociološkoga gledišta, građanski status nije formalna kategorija, pa ga treba razlikovati od pravno-političkog koncepta građanskog statusa. Postoji nekoliko koncepcija građanskog statusa: liberalna, socijalnodemokratska i radikalna. Najpoznatiju koncepciju građanskog statusa razvio je T.H. Marshall. Njegov pojam građanskog statusa obuhvaća tri komponente: građanska prava (jednakost pred zakonom), politička prava (pravo glasa, političkog organiziranja) i socijalna prava (pravo na minimalni dohodak, pravo na određene usluge). Ova se prava pojavljuju kao temelj društvene solidarnosti u modernim društvima.

Contributory benefits [naknade utemeljene na doprinosima]: naknade koje se isplaćuju samo onim pojedincima koji uplaćuju doprinose socijalnog osiguranja ili su te doprinose ranije uplaćivali (pojedinci koji su ostali bez posla, umirovljenici, bolesni i sl.). Suprotno od *non-contributory benefits*.

Dependency ratio [stopa ovisnog stanovništva]: označava odnos između ekonomski aktivnoga i neaktivnog stanovništva. Obično se izračunava tako da se broj osoba koje su mlađe od 15 i starije od 65 godina podijeli s brojem osoba u dobi između 15 i 64 godine.

Disregard [zanemarivanje prihoda]: znači zanemarivanje (neuzimanje u obzir) utvrđene sume zarada ili tipova prihoda prilikom odlučivanja o tome ima li neki pojedinac ili obitelj pravo na stanovitu naknadu ili prilikom određivanja visine te naknade (npr. kada se u ukup-

ne prihode obitelji koja traži socijalnu pomoć ne računaju doplatci za djecu).

Employment rate [stopa uposlenosti]: omjer između broja uposlenih i ukupnog broja osoba koje se nalaze u radno aktivnoj dobi.

Earnings-related benefits [naknade vezane uz zarade]: naknade čija visina ovisi o prijašnjim zaradama pojedinca, tako da pojedinci koji su ranije imali veće zarade dobivaju i veće naknade. Visina ovih naknada može se bitno razlikovati ovisno o tome polazi li se od prosječnih, najviših ili nedavnih zarada. Suprotno od *flat-rate benefits*.

Family allowance [obiteljski doplatak]: obično se isplaćuje redovito (mjesečno) svim obiteljima koje imaju djecu ispod određene dobi, u pravilu bez obzira na njihove prihode. U nekim zemljama obiteljski doplatci u stvari predstavljaju dječje doplatke.

Family benefits [obiteljske naknade]: opći izraz za sve vrste novčanih ili nenovčanih potpora koje se dodjeljuju obiteljima s djecom. U obiteljske naknade bi ulazile, također, porezne povlastice, naknade udomiteljskim obiteljima itd.

Flat-rate benefits [jedinstvene naknade]: naknade koje se isplaćuju u jedinstvenom mjesečnom iznosu (iako one mogu biti veće za obitelji s većim brojem članova) i koje ne ovise o prijašnjim zaradama. Tako sve obitelji određenog tipa ili veličine dobivaju naknade iste visine. Suprotno od *earnings-related benefits*.

Funded pensions [fondovske mirovine]: mirovine (ili dio mirovine) koje se isplaćuju iz sredstava fonda, koja su akumulirana u nekom razdoblju iz doprinosa članova fonda i ostvarene dobiti na doprinosima prikupljena sredstva.

Ginni coefficient [Ginnijev koeficijent]: mjera ukupne nejednakosti u nekom društvu. Može poprimiti vrijednosti između nula (kada je dohodak jednako distribuiran) i jedan (kada jedan pojedinac ima sveukupni dohodak).

Houses of correction [popravni domovi]: institucije u vrijeme *Poor Law*, u kojima su uvjeti i režim života bili stroži nego u radnim domovima (*workhouses*). U popravne su domove upućivani pojedinci koji su bježali iz radnih domova.

Housing assistance [pomoć za stanovanje]: sustav intervencija usmjerenih podmirnjenju stambenih potreba s namjerom da se pomogne kućanstvima s niskim primanjima. Uklju-

čuje gradnju socijalnih stanova, pomoć u nabavi stana (premirana štednja i subvencionirani krediti), subvencije najamnine i troškova stanovanja.

Housing benefits [naknade za stanovanje]: vidi *housing assistance*.

Income transfers [dohodovni transferi]: vidi *cash benefits*.

Income-tested benefits [naknade utemeljene na provjeri dohotka]: naknade koje se isplaćuju samo onim pojedincima (obiteljima) čiji je dohodak niži od odgovarajuće razine. Vidi također *means-tested benefits*.

In-kind benefits [nenovčane naknade]: uključuju direktna davanja pojedincima ili obiteljima, u obliku konkretnih materijalnih dobara ili u obliku usluga (kao što je besplatna zdravstvena zaštita ili besplatno obrazovanje).

Labour market policy [politika tržišta rada]: podrazumijeva mjere kojima se potiče željeno ponašanje aktera na tržištu rada. Najčešće se pravi razlika između aktivnih i pasivnih mjera. Cilj je aktivnih mjera poticanje zapošljavanja, a to se čini kroz subvencionirano zapošljavanje ili kroz povećavanje potencijala uposljivosti pojedinca (putem dodatnog obrazovanja, prekvalifikacije, usavršavanja i sl.). Pasivne mjere imaju za cilj nadoknaditi izgubljenu zaradu nezaposlenih. Isto tako, pasivnim se mjerama smanjuje ponuda rada, time što se pojedince (financijski) stimulira da se povuku s tržišta rada. Primjer pasivne mjere je naknada za nezaposlene.

Life expectancy [prosječno trajanje života]: prosječni broj godina života koji će doživjeti pojedinac u nekom društvu. Prosječno trajanje života se najčešće mjeri od rođenja ili od 60/65 godine, a služi kao mjera dugovječnosti starije populacije (ova je mjera korisna prilikom ocjene dužine razdoblja u kojem će neka osoba dobivati mirovinu).

Maternity leave [porodni dopust]: u najvećem broju zemalja, zaposlena žena može ostati kod kuće u vrijeme kasne trudnoće ili nakon poroda, s tim da u tom razdoblju prima naknadu koja obično iznosi visoki postotak njezine ranije plaće. U nekim zemljama zaposlene žene nakon poroda imaju pravo samo na neplaćeni dopust (SAD, Novi Zeland).

Maternity benefit [porodna naknada]: naknada koja se redovito isplaćuje majkama (kao

odgovarajući postotak njihove ranije plaće) za vrijeme porodnog dopusta.

Means-tested benefits [naknade utemeljene na provjeri dohotka i/ili imovine]: isplaćuju se samo onim pojedincima ili kućanstvima čiji su dohoci ili vrijednost ukupne imovine ispod odgovarajuće razine. Ovaj pojam, dakle, obuhvaća provjeru dohotka i/ili ukupne imovine.

Moral hazard [moralni hazard]: situacija u kojoj se osigurani pojedinci nedovoljno čuvaju rizika, kao što bi to morali kada ne bi bili osigurani. Na ovaj način, osigurani pojedinci mogu utjecati na rast troškova osiguravajućih društava.

Negative income tax [negativni porez na dohodak]: sustav u kojem su dohodovna potpora i dohodovno oporezivanje integrirani tako da porezni sustav isplaćuje naknade onima s niskim dohocima i oporezuje one s višim dohocima.

Non-contributory benefits [naknade koje nisu utemeljene na doprinosima]: naknade za čije dobivanje nije potrebno prošlo uplaćivanje doprinosa, a financiraju se iz općih poreznih prihoda. Ove naknade mogu biti utemeljene na provjeri prihoda ili mogu biti univerzalne. Suprotno od *contributory benefits*.

Nongovernmental organizations (NGO) [nevladine organizacije]: privatne neprofitne organizacije institucionalno odvojene od vlade i njenih organizacija. Ove organizacije ne raspodjeljuju dobit, imaju vlastitu upravu te u rad uključuju dobrovoljce. Ove organizacije pružaju usluge socijalne skrbi, zdravstvene, obrazovne i slične usluge. Prema tipu pravne osobe one su najčešće udruge ili zaklade.

Old age dependency ratio [stopa ovisnoga starijeg stanovništva]: omjer starijega stanovništva u odnosu na radno aktivno stanovništvo. Obično se izračunava tako da se broj osoba starijih od 65 godina podijeli s brojem osoba u dobi od 15 do 64 godine.

Parental leave [roditeljski dopust]: plaćeni ili neplaćeni dopust koji mogu koristiti otac ili majka radi odgoja djeteta, skrbi o bolesnom djetetu i sl.

Parental allowance [roditeljski doplatk]: naknada koja se redovito isplaćuje roditelju za vrijeme roditeljskog dopusta.

Pay-as-you-go pensions [mirovine iz sustava "tekuće raspodjele"]: mirovine (u pravilu javne) koje se isplaćuju iz trenutno prispe-

lih doprinosa, umjesto npr. iz fondova s akumuliranim sredstvima.

Poor Law [zakon za siromašne]: sustav britanskih zakona za pomaganje siromašnih. Ovi su zakoni uvedeni početkom 17. stoljeća, a ukinuti u prvoj polovici 20. stoljeća.

Poverty gap [razlika između linije siromaštva i dohotka siromašnih]: mjera agregatnog siromaštva koja procjenjuje koliko je novca potrebno utrošiti da bi se dohoci svih siromašnih podigli na razinu određene (usuglašene) linije siromaštva. Ova nam mjera pokazuje je li siromaštvo u nekoj zemlji više površinskoga ili dubinskog karaktera (o čemu nam ne govori broj siromašnih pojedinaca ili obitelji).

Poverty line [linija siromaštva]: obično se definira kao razina dohotka ispod koje pojedince (obitelji) smatramo siromašnima. Postoje brojni načini izračunavanja linije siromaštva. Na primjer, ona može biti utemeljena na stvarnim životnim troškovima ili može biti određena relativno, kao 50% prosječnoga dohotka.

Poverty rate reduction [stopa eliminiranog siromaštva]: ova se mjera često koristi prilikom određivanja učinkovitosti ukupnih ili pojedinačnih socijalnih transfera. Tako se može ustanoviti koji su socijalni transferi najučinkovitiji s aspekta reduciranja siromaštva. Najprije se utvrdi broj siromašnih, ali tako da se iz prihoda isključe dohodovni transferi, a zatim se analizira u kojoj mjeri socijalni transferi, kada se uključe u ukupne prihode, doprinose smanjivanju broja siromašnih.

Poverty trap [zamka siromaštva]: situacija u kojoj se visina *means-tested* naknade smanjuje barem za istu sumu novca koju pojedinac ili obitelj zaradi od rada. Ovo demotivira, jer se materijalna situacija pojedinca putem rada ne poboljšava, već se može i pogoršavati.

Public expenditures [javni izdaci]: ukupni izdaci države, odnosno vlade za sve programe socijalne politike (isključeni su izdaci privatnih i neprofitnih organizacija).

Public transfers [javni transferi]: svi novčani transferi koji se financiraju iz javnih (državnih) izvora.

Relative poverty [relativno siromaštvo]: siromaštvo koje se definira u odnosu na prosječni standard života određenog društva, npr. kao određeni dio (postotak) prosječnoga dohotka; vidi *absolute poverty*.

Replacement rate [zamjenska stopa]: omjer između visine određene naknade i visine plaće pojedinca u nekom obračunskom razdoblju (obično u odnosu na prošli mjesec ili godinu). Zamjenska stopa, također, znači omjer između prosječne visine neke naknade (npr. prosječne mirovine) i prosječne plaće.

Social assistance [socijalna pomoć]: široki skup naknada kojima je cilj zajamčiti minimalnu razinu opstanka ljudima koji su ostali bez životnih sredstava. Obično se financiraju iz poreznih prihoda i temelje na provjeri dohotka ili ukupne imovine. Veći je postotak stanovništva oslonjen na socijalnu pomoć u onim zemljama u kojima postoji ograničeno socijalno osiguranje.

Social care [socijalna skrb]: u nekim zemljama podrazumijeva mjere i programe institucionalne brige za određene skupine. U Velikoj Britaniji je dohodovna potpora (novčana pomoć) odvojena od socijalne skrbi, koja pruža usluge, savjete i sl. Rasprave o socijalnoj skrbi bave se problemom ravnoteže između institucionalne skrbi, obiteljske skrbi i skrbi unutar zajednice, kao i ulogom profesionalaca i volontera u pružanju skrbi.

Social dividend [socijalna dividenda]: oblik negativnog poreza na dohodak, vidi negativne *income tax*.

Social exclusion [socijalna isključenost]: nedovoljno precizan pojam koji ima višestruka značenja. Sve se češće koristi od početka 90-ih u zemljama EU. Smatra se da je koncept isključenosti širi od pojma siromaštva, tj. da osim siromaštva uključuje i deprivaciju koja je posljedica slabljenja solidarnosti i veza između pojedinca i društva. U zemljama EU socijalna se isključenost definira kao neuspješnost ostvarivanja integracije u jednom ili više socijalnih sustava (demokratsko-pravnom, radno-tržišnom, sustavu socijalne dobrobiti te obiteljskom sustavu i sustavu lokalne zajednice).

Social expenditures [socijalni izdaci]: ukupni izdaci državnih i privatnih institucija koje pružaju naknade (novčane i nenovčane) ili financijsku pomoć pojedincima i obiteljima, kako bi lakše prebrodili okolnosti koje negativno utječu na njihovo blagostanje.

Social inclusion [socijalno uključivanje]: sa socijalno-političkoga gledišta obuhvaća niz programa kojima je cilj integrirati isključene grupe ili pojedince u "središnje" društvo. Ovi

su programi karakteristični po tome što kombiniraju ekonomske sa socijalnim ciljevima. Namjera je da se dobivanje dohodovne potpore uvjetuje obvezom pojedinca da aktivno sudjeluje u procesima socijalnog uključivanja. U Francuskoj su uvedeni tzv. ugovori o uključivanju, koje potpisuje pojedinac i predstavnik državne (lokalne) administracije, a kojima se i formalno jamči veza između prihoda i sudjelovanja u integracijskim aktivnostima.

Social insurance [socijalno osiguranje]: sustav novčanih naknada kojim upravlja država putem obveznih doprinosa. Pravo na naknade socijalnog osiguranja proizlazi iz doprinosa što ih je pojedinac uplaćivao u razdoblju dok je bio zaposlen. Najznačajnije naknade socijalnog osiguranja su mirovine (starosne, invalidske, obiteljske), naknade za nezaposlene, porodne naknade, naknade u slučaju bolesti. Ove naknade, u pravilu, nisu utemeljene na provjeri prihoda i njihova je visina obično povezana s prijašnjim zaradama ili doprinosima. Neki smatraju da bi u socijalno osiguranje trebalo uključiti i programe privatnog osiguranja, a ne samo državnog.

Social justice [socijalna pravda]: cilj socijalne politike, a tiče se načina na koji se resursi trebaju dijeliti ili distribuirati između pojedinaca. Percepcije socijalne pravde mogu se značajno razlikovati između društava ili unutar društva.

Social partners [socijalni partneri]: akteri koji sudjeluju u oblikovanju i provođenju mjera i programa socijalne politike. To mogu biti: država, nevladine organizacije, interesne grupe, udruženja, poduzeća, sindikati itd.

Social policy [socijalna politika]: akademska disciplina i praktična djelatnost. Obuhvaća one državne aktivnosti kojima se regulira pružanje naknada pojedincima ili obiteljima koje su, zbog određenih okolnosti, ostale potpuno ili djelomice bez svojih prihoda, pa su stoga dospjeli u nepovoljnu životnu situaciju. Opći je cilj socijalne politike zadovoljiti osnovne potrebe građana, ujednačiti njihove životne šanse, osvariti socijalnu sigurnost i pomoći onima koji se ne mogu sami brinuti o sebi. Jezgro socijalne politike uključuje socijalno osiguranje, socijalnu pomoć, zdravstvo i socijalne usluge. U širem smislu, ovaj pojam uključuje obrazovnu i stambenu politiku te politiku zapošljavanja.

Social protection [socijalna zaštita]: izraz koji se češće koristi u europskim zemljama. U širem smislu riječi, ovaj pojam obuhvaća sve novčane transfere i zdravstvenu skrb. U suženom značenju, njime se označavaju sve mjere usmjerene na zaštitu ranjivih skupina.

Social rights [socijalna prava]: manje precizna i formalizirana skupina prava, u odnosu na građanska i politička prava. Socijalna prava trebaju omogućiti pojedincima održanje određene razine ili stila življenja te posjedovanje resursa nužnih za civilizirani način života. Ona se uglavnom mogu svesti na dva zahtjeva: pravo na minimalnu ekonomsku sigurnost i pravo na punopravno sudjelovanje u društvenom životu. Postoji razlika između tzv. tvrdih socijalnih prava (prava iz sustava socijalnog osiguranja), jasno zakonski formuliranih i zaštićenih te tzv. mekih socijalnih prava, koja su manje zakonski zaštićena i značajno ovise o političkim i ekonomskim promjenama. Opseg socijalnih prava se može uvelike razlikovati od društva do društva.

Social safety net [socijalna sigurnosna mreža]: U užem smislu, termin "socijalne sigurnosne mreže" obuhvaća naknade socijalne pomoći. U najširem smislu riječi, ovaj pojam pokriva sve transfere sustava socijalne sigurnosti. U tranzicijskim zemljama, on često označava hitne mjere donesene zbog reforme socijalnog sustava. Osim toga, govori se o primarnoj (*first-tier*) i sekundarnoj (*second-tier*) sigurnosnoj mreži. U primarnu sigurnosnu mrežu bi ulazile naknade socijalnog osiguranja (mirovine, naknade za nezaposlenost), univerzalne naknade (naknade za djecu) te određene potrošačke subvencije, dok bi sekundarnu sigurnosnu mrežu sačinjavale naknade socijalne pomoći, kao i naknade usmjerene na prekvalifikaciju i profesionalno usavršavanje.

Social sectors [socijalni sektori]: skupni izraz za politike i programe koji se odnose na zapošljavanje i nezaposlenost, dohodovnu potporu, obrazovanje i izobrazbu, zdravstvenu skrb, stambenu politiku i socijalnu skrb.

Social security [socijalna sigurnost]: ima više značenja. Najčešće uključuje socijalno osiguranje i socijalnu pomoć. Ovaj se pojam u SAD koristi u znatno užem značenju nego u Europi.

Social spending [socijalni troškovi]: vidi *social expenditures*.

Social transfers [socijalni transferi]: vidi *cash benefits*.

Social welfare [socijalna politika, socijalna dobrobit]: vidi *social policy*.

Stigma [stigma]: osjećaj srama i obilježnosti koji osoba ima jer svoje prihode prikuplja preko *income-tested* naknada, a ne putem plaće ili naknada socijalnog osiguranja. Stigma je često posljedica prirode administrativnih procedura i dovodi do smanjenog uzimanja takvih naknada.

Survivor pension [obiteljska mirovina]: mirovina koju u smanjenom iznosu primaju članovi uže obitelji (suprug/a, djeca) osiguranih koji je preminuo.

Take-up [uzimanje naknada]: omjer između broja osoba koje primaju određenu naknadu i broja osoba koje potencijalno imaju pravo na nju.

Targeting [ciljanost]: politika usmjeravanja naknada prema specifičnoj skupini ili specifičnim skupinama. Ciljanost uključuje horizontalnu efikasnost, koja podrazumijeva sposobnost sustava da pruži socijalnu zaštitu svim pojedincima koji imaju potrebu za određenim naknadama, i vertikalnu efikasnost, koja se tiče sposobnosti sustava da isključi iz dobivanja naknada one skupine koje nemaju potrebu za naknadama.

Unemployment benefit [naknada za nezaposlene]: novčana naknada koja se plaća pojedincima koji su izgubili posao. Pojedine zemlje postavljaju različite uvjete za dobivanje ove naknade. Obično takvi pojedinci moraju, prije gubitka posla, raditi određeni broj mjeseci i aktivno tražiti novi posao.

Unemployment rate [stopa nezaposlenosti]: omjer između broja nezaposlenih i ukupnog broja osoba koje se nalaze u radno aktivnoj dobi. Stope nezaposlenosti se mogu bitno razlikovati ovisno o tome koji se kriteriji koriste prilikom definiranja nezaposlene osobe (formalno-pravni ili ekonomistički).

Unemployment trap [zamka nezaposlenosti]: situacija u kojoj je materijalni položaj pojedinca (obitelji) bolji ili tek malo lošiji u slučaju kada je nezaposlen nego kada radi. Stoga pojedinci radije ostanu nezaposleni nego da prihvate slabije plaćen posao. S ovakvim se situacijama posebno suočavaju pojedinci s niskim zaradama i/ili velikim obiteljima.

Universal benefits [univerzalne naknade]: naknade koje se dodjeljuju na osnovi kriterija pripadnosti određenoj skupini, bez provjere prihoda. Na primjer, kriterij za dobivanje obiteljskog doplatka jest da obitelj ima djecu određene dobi (bez obzira na visinu prihoda).

Uprating [usklađivanje]: proces u kojem se visine naknada usklađuju s rastom plaća ili cijena. U zapadnim se zemljama ovo usklađivanje događa u pravilu jednom godišnje, dok je u tranzicijskim zemljama usklađivanje češće (uglavnom zbog visoke inflacije).

Vulnerable groups [ranjive skupine]: skupine s najizraženijom potrebom za socijalnom zaštitom i socijalnom pomoći. U gotovo svim društvima su neke uloge povezane s ranjivošću (biti nemoćan, nezaposlen, umirovljen, imati djecu itd.). Međutim, nema direktne povezanosti između ovih uloga i, na primjer, siromaštva. Društva pogođena krizom, zbog rata ili tranzicije, imaju brojnije ranjive skupine nego druga društva.

Welfare benefit [socijalna pomoć]: vidi *social assistance*.

Welfare mix [kombinirani model socijalne politike]: podrazumijeva diversifikaciju sektora i aktera koji sudjeluju u socijalnoj politici. Kombinirani model socijalne politike je povezan s idejom tzv. socijalnog trokuta. Drugim riječima, sustav socijalne politike se promatra kao rezultanta djelovanja triju sektora: vladinoga ili državnog sektora, privatnoga profitnog sektora te neprofitnog sektora.

Welfare pluralism [pluralizam u socijalnoj politici]: vidi *welfare mix*.

Welfare rights [socijalna prava]: vidi *social rights*.

Welfare state [socijalna država]: država koja preuzima odgovornost za temeljnu materijalnu dobrobit i sigurnost svojih građana (ova se odgovornost ne može povjeriti privatnim korporacijama ili lokalnim zajednicama). Socijalna država štiti građane od određenih rizika, od kojih su najznačajniji: starost, siromaštvo, invalidnost nezaposlenost i bolest. Najraniji oblik socijalne države pojavio se u Njemačkoj krajem 19. stoljeća, u obliku nacionalnog sustava socijalnog osiguranja. Međutim, procvat socijalne države vezan je za prva desetljeća nakon Drugog svjetskog rata. Postoje različiti oblici socijalne države. Većina zapadnih zemalja i skandinavske zemlje imaju obuhvatne so-

cijalne države, dok SAD i Japan imaju najslabije razvijene socijalne države među ekonomski razvijenim zemljama.

Workfare state [država u kojoj su socijalnopolitičke mjere usmjerene na rad]: za razliku od *welfare state*, koja teži ostvariti sigurnost dohotka, *workfare state*, umjesto stabilnosti i sigurnosti, nastoji unaprijediti kompetitivnost, potčiniti socijalnu politiku zahtjevima tržišta i poticati radnu i proizvodnu fleksibilnost. Za ovaj tip države svojstveno je gubljenje i ograničavanje prava na naknade, jer se dobivanje

naknada vezuje uz traženje posla. Socijalne naknade se pretvaraju od instrumenta dohodovne sigurnosti u mjeru radnotržišne politike.

Workhouses [radni domovi]: institucije koje su nudile rad i elementarni smještaj siromašnima i ubogima u vrijeme vladavine *Poor Law*.

Workhouse test [provjera putem radnih domova]: uvjet da korisnici naknada u vrijeme *Poor Law* moraju živjeti u radnim domovima.

Pruredio Zoran Šućur